

פרשת חיי שרה תשפ"ב – חידת קטורה: למה אברהם התחתן בפעם השלישית?

1. **בראשית כה:** ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה: ותלד לו את זמרן ואת יקשן ואת מדן ואת מדין ואת ישבק ואת שוח ... ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק; ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק - **רמב"ן:** 'ולבני הפילגשים' - בעבור שנאמר לו 'כי ביצחק יקרא לך זרע' ולא בזרע אחר, היו כל נשיו [חוץ משרה] פילגשים, לא היו נחשבות לנשים שאין זרען ביורשיו.

בבא קמא צא,ב: אמר רבא לרבה בר מרי: מה מקור הפתגם שאומרים בני אדם 'שישים ואחד מכאובים לאדם כשרואה את חברו אוכל והוא אינו אוכל'? דכתיב 'ויביאה יצחק האהלה' וכתוב 'אחר כך' ויוסף אברהם ויקח אשה'. [לקיחת יצחק את רבקה, עוררה באברהם הרצון להתחתן שוב].

ש"ך על התורה: מה לו לאברהם להוליד אלו המשפחות שהם **קוץ מכאיב לישראל?** שהרי ילד את מדין ו'הן הנה היו לישראל בדבר בלעם'?

2. **רשב"ם:** קטורה – לפי הפשט **אין זו הגר** [שהרי נקראת בשם אחר].

רמב"ן: 'ויקח אשה ושמה קטורה' [ולא הזכיר] 'בת פלוני החוי או הפלשתי מארץ פלוני', כאשר אמר בנשי עשו וזולתן ... כי היא כנענית [מקומית] וקיצר בייחוסה. ואולי תיקרא פילגש בעבור היותה שפחה ממשפחת העבדים ... ואין דרך הכתוב להזכיר באימהות השפחות רק שמן כזלפה ובלהה.

רש"י: קטורה זו הגר, ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטורת, ושקשרה פתחה, שלא נזדווגה לאדם מיום שפרשה מאברהם. **כלי יקר:** כן משמע לשון 'ויוסף' - שנשאה שנית ... אבל יש ליתן טעם למה קראה עכשיו קטורה על שם מעשיה? ועוד שזה סותר למה שפירש"י לעיל (כא,יד) 'ותלך ותתע - שחזרה לגילולי בית אביה'?

3. **בראשית טז:** ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר: ותאמר שרי אל אברם הנה נא עזרני ה' מלדת, בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברם **לקול שרי - רמב"ן:** 'ירמוז כי אע"פ שאברם מתאוה לבנים לא עשה כן ... אלא לעשות רצון שרי שתיבנה ממנה, שיהיה לה נחת רוח בבני שפחתה או זכות שתזכה לבנים בעבור זה.

בראשית כא: ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק; ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק - **רמב"ן בראשית טז,ו:** חטאה אמנו בעיניו הזה ושמע ה' אל עניה ונתן לה בן שיהיה **פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה.**

4. **בבא בתרא נח,א:** רבי בנאה היה מסמן את גבולות מערת המכפלה (רשב"ם: היה נכנס במערות ומוודד מדת ארכן ועשה שם ציון סיד כדי להכיר מקום הטומאה). כשנכנס למערת אברהם, מצא לאליעזר עבד אברהם שעומד על הפתח. שאל רבי בנאה: מה עושה אברהם? אמר לו: שוכב בחיקה של שרה והיא מעיינת בראשו (פולה כינים משערו). אמר רבי בנאה: לך אמור לו, בנאה עומד על הפתח. אמר אברהם לאליעזר: יכנס, שאין יצר הרע בעולם ההוא (ואין פגם בכך שיראה את המראה). **שו"ת הרשב"א א סימן תיח:** לא יתכן שהאבות הקדושים במערת המכפלה או בבית עולמים ינהגו אלו המנהגים הפחותים ההכרחיים לנו בעולם הזה, מן המאכל והמשתה וכל שכן חברת הנשים ... וביחוד חוש המישוש שהוא חרפת [שפלות] האדם. על כן נראה שאותו המאמר כולו משל.

ילקוט שמעוני איוב תתקד: שלש נשים נשא אברהם: שרה מזרע שם, הגר מזרע חם וקטורה מיפת.

רמב"ם מלכים פרק יא: כל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו, אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח ולתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד [באמונה אחת] ... כבר נתמלא העולם מדברי המשיח ומדברי התורה והמצוות ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים ערלי לב.

ליקוטי שיחות טו/147: אברהם לא היה רק אבי יצחק, אלא גם אבי ישמעאל, ואדרבה, ישמעאל נולד לפני יצחק. היינו שאברהם הוא אינו רק אבי העם היהודי, אלא גם אבי שאר האומות כמו שאמר הקב"ה: 'אב המון גויים נתתיך'. לעומת זאת שרה הייתה רק אמו של יצחק. וכך בעבודתם בעולם: אברהם פרסם אלוקות לכל באי עולם עד אפילו לערביים שמשתחוים לאבק רגליהם'. לעומת זאת שרה העניקה השפעה רק למי שראוי, כפי הסיפור של רבי בנאה. ולכן שרה תובעת 'גרש את בן האמה הזאת ואת בנה', כדי להבדיל בין השפע של ישמעאל לשפע של יצחק.